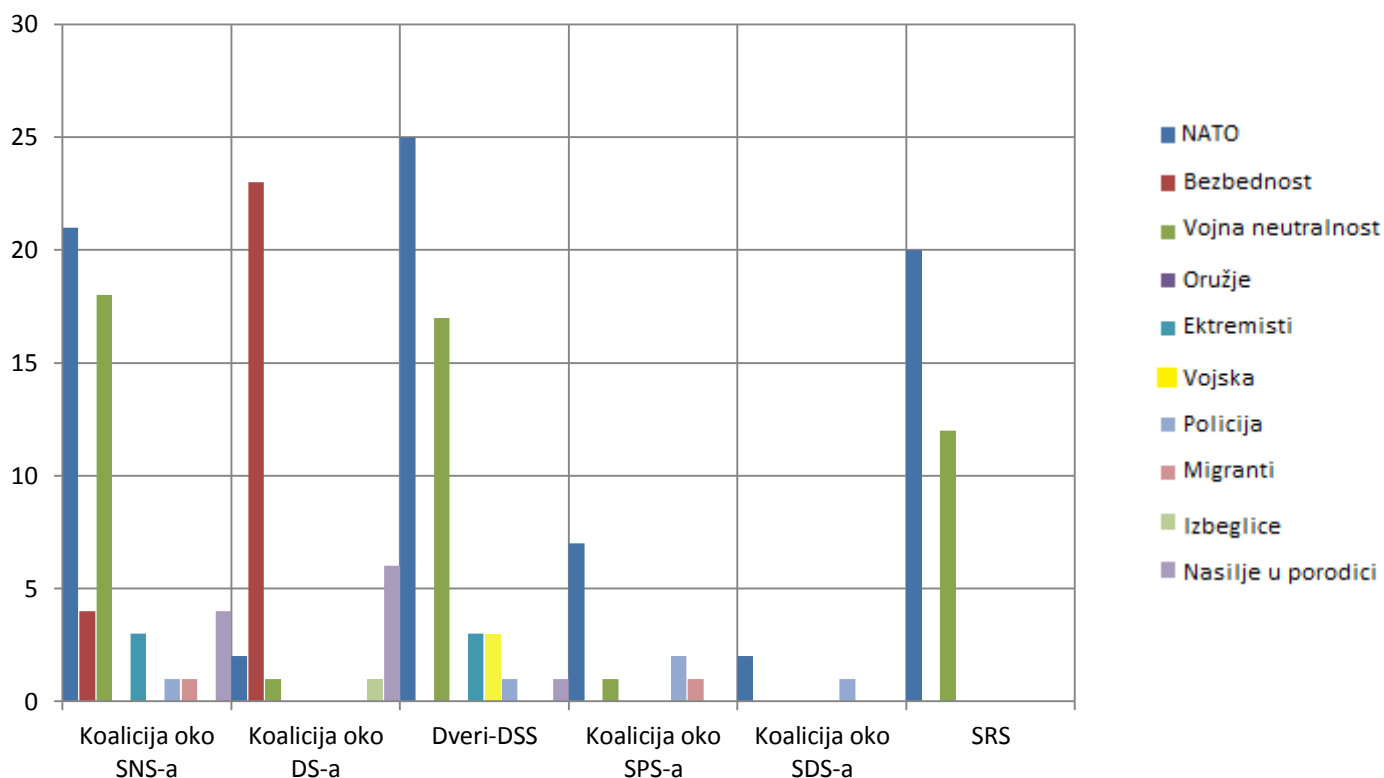

Ovogodišnju izbornu kampanju, kao i brojne prethodne, karakterišu koalicije oformljene često bez jasnih ideoloških bliskosti stranaka koje ih čine, a gotovo redovno bez konkretnih koalicionih programa. U kolažu predizbornih lepih želja, teme vezane za bezbednost građana, lokalnih zajednica, ranjivih grupa, kao ni jasna određenja o reformama u toj oblasti, nisu prisutne u značajnoj meri. Brojna saopštenja koja se dotiču bezbednosnih pitanja su na nivou komentarisanja incidenata ili opštih mesta, a ne dugoročnih planova i dobro osmišljenih argumentacija, kako povodom bezbednosne politike Srbije tako i rada institucija sektora bezbednosti. Ovo za posledicu ima izostanak konstruktivne rasprave o načelima i smernicama sadašnje i buduće bezbednosne politike Srbije i principa rada institucija koje treba da u okvirima demokratske civilne kontrole sprovode tu politiku.

BEZBEDNOSNE TEME U NASTUPIMA ŠEST IZBORNIH LISTA

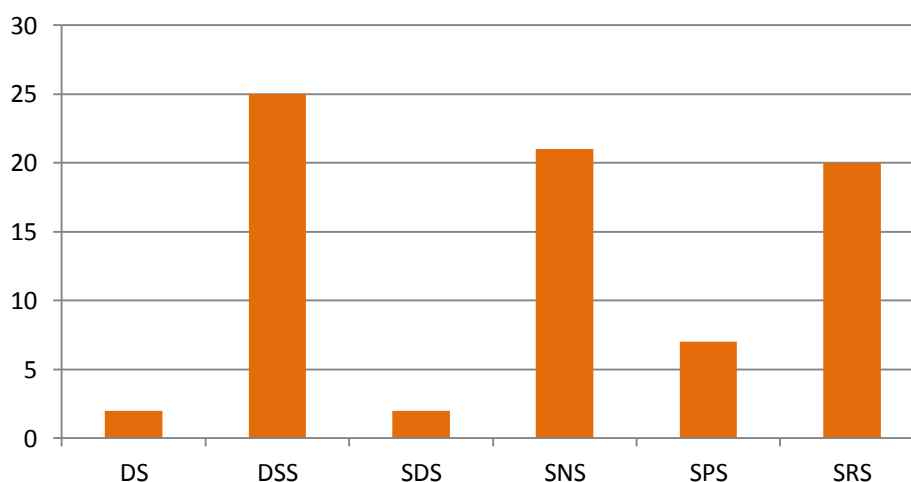

Pitanje (ne)pristupanja **NATO** bilo je najzastupljenija tema u dosadašnjem toku predizborne kampanje u odnosu na sve druga pitanje iz šireg kruga tema povezanih sa pitanjima bezbednosti. Prvi razlog za to je obeležavanje 17. godišnjice NATO bombardovanja 24. marta, koje je palo u vreme predizborne kampanje, što su gotovo sve stranke iskoristile za izjašnjavanje o ovom događaju uključujući i protestne skupove. Iz redova stranaka koje participiraju u vladajućoj garnituri, najeksplicitniji u osudi ove vojne akcije koja je jasno označena kao „agresorska“ bili su predstavnici Socijalističke partije Srbije (SPS), stranke koja je i kreirala i vodila spoljnu i unutrašnju politiku Srbije u vreme bombardovanja.

Drugi razlog za značajno učešće tema vezanih za NATO u predizbornoj kampanji je nastojanje desno orijentisanih stranaka – koalicije Dveri - Demokratske stranke Srbije (DSS), kao i Srpske radikalne stranke (SRS), da istaknu osudu NATO, uključujući nedavno potpisivanje Zakona o potvrđivanju Sporazuma sa NATO, kao okosnicu svoje izborne kampanje.

S druge strane, očigledno je nastojanje ostalih partija da izbegnu izjašnjavanje u prilog intenziviranja saradnje sa NATO kao i za eksplicitno opredeljenje za članstvo u tom vojno-političkom savezu. Čak je i koalicija okupljena oko Socijaldemokratske stranke (SDS) Borisa Tadića, čija je članica i Liberalno demokratska partija (LDP) Čedomira Jovanovića, a koja se u svom programu jasno zalaže za ulazak Srbije u NATO, izbegla da se eksplicitno izjasni u prilog članstva. Predstavnik te koalicije Žarko Korać je na tribini posvećenoj spoljno-političkoj i bezbednosnoj politici Srbije izjavio da je pristupanje “nametnuta tema” koju plasiraju stranke desne političke orijentacije, a najdalje što je lider LDP otišao bila je izjava da je potrebno pokretanje rasprave povodom odnosa sa NATO.

Broj istupanja povodom NATO

Stranke okupljene oko Srpske napredne stranke (SNS) u svojim programskim stavovima i svojim javnim nastupima imaju najpolarizovanije stavove o ovoj temi. Na jednom polu je Savez vojvođanskih Mađara (SVM), čiji se lider Ištvan Pastor u intervjuu Danasu praktično jedini izjasnio u prilog članstva u NATO. Srpski pokret obnove (SPO) je međutim relativizovao raniji stav Vuka Draškovića da je NATO ulaznica bez koje se ne može ući u EU, izjavom Aleksandra Čotrića da će „dalji proces evropskih integracija pokazati da li će ovo pitanje imati i u kojoj meri značaj za Srbiju“. Na drugom polu unutar ove koalicije je Srpska narodna partija (SNP) Nenada Popovića, koji ističe da „NATO zatire tragove Srba na Kosovu i Metohiji“ i zagovara neophodnost saradnje sa Rusijom.

Uz premijera i ministra unutrašnjih poslova, za koje je teško razlučiti kada nastupaju sa stranačkih a kada sa funkcija izvršne vlasti, stavove SNS u ovoj oblasti je u medijima zastupao Miroslav Lazanski, vojni komentator i nestranačka ličnost na listi koalicije koju predvodi Aleksandra Vučić. Njegova argumentacija zasniva se na tvrdnjama da NATO čuva Srbe na Kosovu, da bi pripadnicima tzv. Ruskog centra u Nišu trebalo dati isti diplomatski status kao NATO ali to nije pravno moguće jer nije državna institucija, te da ovakva raznolikost zapravo pokazuje da Srbija sa Vučićem ostaje čvrsto na poziciji vojne neutralnosti. Usled impliciranja da sva teška i sporna pitanja neće brzo doći na red (npr. priznanje Kosova), stiče se utisak da je dobijanje na vremenu ključna taktika.

Pitanje potrebe referenduma povodom ulaska u NATO pojavilo se kao pokazatelj razlika između predsednika SNS i Vlade Aleksandra Vučića, koji je nastojao da i eventualni referendum postavi u kontekst nepotrebnog trošenja novca i vremena (već viđena doskorašnja argumentacija za nepotrebnost vanrednih izbora), i predsednika Srbije Tomislava Nikolića. Iako više nije formalno član SNS, Nikolić se jasno opredelio u ovoj kampanji, pa se i njegove izjave moraju uzimati u obzir, posebno imajući u vidu stav da je povodom eventualnog uključivanja u NATO potrebno izjašnjavanje građana na referendumu. Interesantno je da Nikolić koji se otvoreno protivio usvajanju Zakona, u svom saopštenju povodom obeležavanja godišnjice bombardovanja NATO, nije u tekstu pomenuo ovu organizaciju imenom.

Početak kampanje su obeležili i događaji relevantni za **globalnu bezbednost**, kao što su teroristički napadi u Belgiji i Pakistanu, o kojima se izjašnjavao predsednik Republike Tomislav Nikolić, ali i predstavnici SPS koji su pri tom iskoristili vremensko podudaranje obeležavanje godišnjice NATO bombardovanja i terorističkog napada u Briselu da podsete da su „sve žrtve iste“. Predsednik Republike se zadržao na protokolarnim izjavama osude terorizma i saosećanja sa žrtvama napada ali i naglašavanjem nužnosti saradnje obaveštajnih službi i deljenja informacija kako bi se predupredili drugi napadi. Premijer je naglasio da „nije lako pobediti ludilo“ ali i da nema razloga za strah, te da je Srbija pružila punu podršku borbi protiv terorizma i već podigla stepen borbene gotovosti zbog poplava i migrantske krize.

POLICIJA

Incidenti tokom predizborne kampanje su na specifičan način otvorili pitanje odnosa političkih partija prema **policiji**, koje inače u programskom smislu nije dominiralo kampanjom. Značajnu medijsku pažnju u ovom delu predizborne kampanje dobio je incident tokom kojeg su napadnuti funkcioneri i aktivisti Demokratske stranke u širem centru Beograda, u opštini Zvezdara, kod pijace Đeram. Zahvaljujući pravovremenoj reakciji policije vinovnici incidenta su veoma brzo identifikovani i privedeni što je dočekano sa odobravanjem predstavnika različitih političkih opcija. Takođe, bitno je da su tokom i nakon ovog incidenta, kao i povodom incidenta sa pristalicama Lige socijaldemokrata Vojvodine (LSV) i SPS tokom predaje izbornih lista u Vojvodini, ako isključimo međustranačka optuživanja, svi akteri nastavili da pokazuju poverenje u rad policije. Ono je demonstrirano i time što je incident sa aktivistima Demokratske stranke (DS) koji je usledio dva dana nakon pomenutog incidenta na Zvezdari odmah prijavljen policiji koja je opet pravovremeno reagovala u skladu sa svojim ovlašćenjima.

U kampanji nedovoljno istaknuta tema *nediskriminacije* javlja se u kratkom autorskom tekstu Balše Božovića, predsednika Gradskog odbora DS, u Kuriru neposredno nakon incidenta, u kom on objašnjava značaj pravne države i predvidljivog i nepristrasnog postupanja policije prema svim građanima, nezavisno od toga da li i kojoj manjinskoj grupi društva pripadaju.

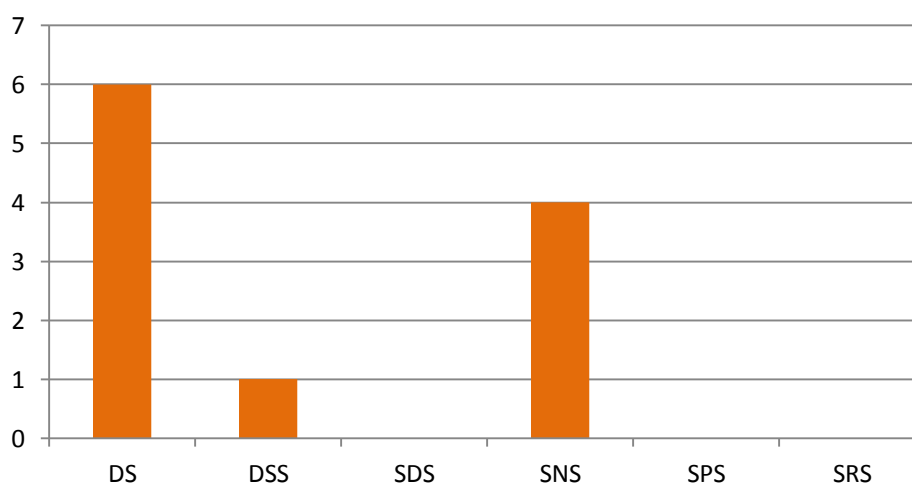
Međutim, upravo je ministar policije Nebojša Stefanović, SNS, optužio deo policije da je *ispolitizovan* – u slučaju protesta policijskog sindikata, čije je delovanje doveo u vezu sa pokretom Dosta je bilo.

NASILJE U PORODICI

Evidentno je da je rast slučajeva nasilja u porodici u Srbiji i intenzivno medijsko izveštavanje o tome imalo uticaj i na izbor tema kojima se stranke bave u predizbornoj kampanji. Tako je predsednik DS Bojan Pajtić svoju i posetu stranačkih kolega sigurnoj kuću u Pančevu iskoristio da ukaže na važnost rodne jednakosti i pravne države koja garantuje poštovanje prava i žena i muškaraca. Istovremeno je najavljena i buduća podrška sistemu sigurnih kuća za žene žrtve porodičnog nasilja u Srbiji.

Posetu sigurnoj kući u Rakovici organizovale su i žene sa liste SNS. O ovoj temi je diskutovano na tribini SNS, na kojoj su govorili doskorašnja predsednica Odbora za bezbednost Marija Obradović i potpredsednik SNS Nebojša Stefanović koji je naglasio da novi Zakon o policiji već donosi neka unapređenja.

Pominjanje nasilja u porodici

Stefanovićevo obećanje na istoj tribini da počinioci nasilja u porodici neće biti tolerisani, uključujući tu i eventualne počinioce pripadnike policije ili neke od službi bezbednosti, odnosno da je razvijena „nulta tolerancija“, predstavlja važno obećanje u kontekstu **reformе sektora bezbednosti** koja nije u potpunosti završena. Sa stanovišta demokratske kontrole sektora bezbednosti, u medijima su bili prisutni komentari o nezakonitom delovanju Vojnobezbednosne agencije u vezi sa izveštajem Zaštitnika građana i diskusijom o tome na Odboru za odbranu Narodne skupštine, uključujući njegovog predsedavajućeg, doskorašnjeg poslanika SNS Momira Stojanovića, koji međutim više nije u ovoj stranci.

U pogledu *položaja zaposlenih i tehničke modernizacije policije i vojske*, Vlada je organizovala svečano predstavljanje novih borbenih vozila i čamaca specijalne namene, i najavila proizvodnju bespilotnog helikoptera, ali se stranke nisu izričito obraćale ni zaposlenima u ovim strukturama niti građanima obećavali druge promene unutar ovih struktura. Koalicija Dveri-DSS iznela je plan borba za prava veterana i ratnih vojnih invalida uključujući podzakonska rešenja, poboljšanje materijalnog, tehnološkog i organizacijsko-formacijskog strukturnog sastava vojske i policije.

Kakva bezbednosna i spoljna politika?

Iako su stranke tokom posmatranog dela predizborne kampanje koristile različite povode da bi se iznele pojedine stavove koji se tiču bezbednosnih politika u širem smislu, izostaje njihovo konzistentno i objedinjeno izjašnjavanje o tome kakva treba da bude bezbednosna politika Srbije, odnosno konkretnije o pitanjima bezbednosti na Balkanu, pozicioniranja Srbije u kontekstu bezbednosnih pretnji u Evropi, u odnosu na migrantsku krizu kao humanitarno i/ili bezbednosno pitanje. Nastupi Aleksandra Vučića na ove teme bili su u kontekstu premijerske funkcije. Stranačko izjašnjavanje levo od centra na tu temu ne seže dalje od toga da, npr. prema rečima potpredsednice DS Nataše Vučković, Srbija treba da veže svoju bezbednosnu politiku za politiku EU.

Predstavnici koalicije Dveri - DSS navode i neke argumente u pogledu spoljnopolitičkog delovanja koji se ne čuju često u javnosti, kao što je "da Srbi ne bi činili zločine koje je NATO pakt činio nama", „sprečavanje da naši vojnici ginu za tuđe interese“, u kontekstu NATO ali što se može primeniti i na misije EU. Oni takođe tvrde da je sledeći potez Vučićeve vlasti da uvede sankcije Rusiji, što je jedna od veoma retkih konkretnih predikcija daljih poteza.

Uzorak

Ovaj pregled obuhvata koalicije oko SNS, oko SPS, oko DS, Dveri-DSS, SDS-LDP-LSV, i SRS, u 12 dana kampanje, do 30. marta 2016. i odnosi se na tekstove i TV priloge u kojima se eksplicitno nastupa u ime stranke/koalicije. Sledeći pregled Centra za istraživanje javnih politika obuhvatiće period zaključno sa 10. aprilom, a treći završnicu kampanje.

Monitoring je rađen na osnovu analize štampanih medija (sve dnevne novine i nedeljnici: NIN, Vreme, Pečat, Nedeljnik, Newsweek, Svedok, Geopolitika, Novi magazin), TV (informativne emisije/Vesti i Dnevnicima sa: RTS1, RTS2, Prva, Studio B, B92, Happy, Pink, Naša TV, N1, i političkih emisija Oko magazin, Upitnik, Da možda ne, Ćirilica i Tako stoje stvari).

O Centru za istraživanje javnih politika

Centar za istraživanje javnih politika je nevladina organizacija istraživačkog usmerenja (think-tank) koja se bavi ispitivanjem aspekata bezbednosnog i socioekonomskog statusa građana sa ciljem da utiče na poboljšanje primene javnih politika ili njihovu promenu, posebno u pogledu položaja ranjivih grupa i njihove participacije.

CENTAR je sproveo dvadeset projekata, koje su podržale međunarodne organizacije (OEBS, UNDP, UNICEF, UNOPS, DCAF), vladine organizacije i privatni donatori (SDC, OSI), ministarstva i kancelarije u okviru Vlade Srbije i inostrana akademske institucije.

Tim Centra za istraživanje javnih politika za monitoring izbora čine: Svetlana Đurđević-Lukić, Jelena Radoman i Tanja Jakobi.